

Шаповалова Ольга Вікторівна

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля МОН України, провідна наукова співробітниця відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ЗНАЧУЩІСТЬ РЕЄСТРІВ ПРИ ПРАВОВІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дослідження правової організації контролю у сфері господарювання збагачуються науковим обґрунтуванням потенціалу розвитку «цифрових» технологій. Тези присвячені аналізу правових умов для активізації процесу запровадження електронних публічних реєстрів в Україні. Надано науково-практичний коментар законопроекту про публічні електронні реєстри за № № 2110. Проаналізовано соціально-економічну складову адміністрування податку на додану вартість. Надано характеристику державній політиці України із здійснення нагляду та контролю за формуванням і використанням національних електронних інформаційних ресурсів.

Ключові слова: контролю у сфері господарювання, електронні публічні реєстри, адміністрування, Реєстр реєстрів, вимоги та заборони щодо створення реєстру.

Shapovalova Olha

Doctor of Laws, Professor, Head of the Department of Business Law, Volodymyr Dahl Ukrainian National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Leading Researcher at the Department for Legal Support of Sectoral Innovative Development of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

**THE IMPORTANCE OF REGISTERS
IN THE LEGAL ORGANIZATION OF CONTROL
IN THE AREA OF ECONOMY**

Researches of the legal organization of control in the field of management are enriched by the scientific substantiation of the potential of development of «digital» technologies. Theses are devoted to the analysis of legal conditions for activation of the process of introduction of electronic public registers in Ukraine. The scientific and practical commentary on the bill on public electronic registers under No. 2110 is provided. The socio-economic component of the administration of value added tax is analyzed. The state policy of Ukraine on supervision and control over the formation and use of national electronic information resources is given.

Keywords: business controls, electronic public registers, administration, registry, registry requirements and prohibitions.

Аналіз структури економічної політики держави показав, що правове регулювання процесів контролю у сфері господарювання як інфраструктури цифровізації економіки потребує оновлення. Підвищення значущості реєстрів при правовій організації контролю у сфері господарювання обумовлене таким важливим завданням як забезпечення соціального спрямування цифрової економіки та попередження відповідних правових конфліктів системного характеру.

Соціальне спрямування цифрової економіки та електронного бізнесу як її складової – завдання, що ґрунтується на конституційних засадах, однак цифровізація у деяких випадках, як і у відносинах з віртуальними підприємствами, дозволяє зловживати цифровими правами [1, с.8]. Отже стає доцільним вивчення потенціалу публичних реєстрів при правовій організації контролю у сфері господарювання.

Дослідження стану правової організації контролю у сфері господарювання в аспекті прояву ресурсу соціального спрямування цифровізації економіки показав активність такого прояву при здійсненні податкового контролю.

Так, наприклад, така вимога до неприбуткових організацій як внесення їх контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій, дозволяє їм не сплачувати податок на прибуток з будь-яких доходів, отриманих від статутної діяльності, за умови, що такі доходи (прибутки) використовуються виключно для фінансування видатків на їх утримання, реалізації мети (цілей, завдань)

та напрямів діяльності, визначених його установчими документами (пп. 133.4.2 п. 133.4 ст. 133 Податкового кодексу) [2, ст.133].

Аналізу соціально-економічної складової адміністрування податку на додану вартість як досліджуваного явища з позиції збереження інтересів суб'єктів господарювання під час проведення податкового контролю були присвячені наукові публікації. Натомість намір законодавця щодо вдосконалення системи публічних реєстрів закладає нові підходи до правової організації всіх видів контролю у сфері господарювання

Важливою умовою утворення правового простору контролю у зазначеній сфері є наявність належної законодавчої бази для створення, ведення, взаємодію, адміністрування, модернізацію, реорганізацію та ліквідацію публічних реєстрів.

Перспективність розвитку такої бази законодавчого врегулювання обумовлена наявністю низки законоположень, які закріплено у Господарському кодексі України [3], Податковому кодексі України [2], Законах України: «Про інформацію» [4], «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [5], «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [6], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» [7] та інших.

Наприкінці 2019 року Верховна рада України прийняла за основу у першому читанні законопроект № 2110 «Про публічні електронні реєстри» [8]. У пояснювальній записці до Законопроекту зазначено, що він є рамковим. Це означає, що саме в цьому Законі буде зведено основи єдиного термінологічного апарату, який визначає систему публічних електронних реєстрів та законодавчі вимоги до них. Такий підхід уніфікування правової бази щодо створення та функціонування публічних електронних реєстрів є виправданим з огляду на відсутність єдиної правової бази для реалізації контролю, використовуючи ресурс усіх публічних електронних реєстрів. В Україні створено понад 350 реєстрів. Їх функціонування регламентовано по меншій мірі 200 нормативними актами.

Законопроект про електронні публічні реєстри визначає: систему публічних електронних реєстрів та їх об'єктів; більш детальні вимоги до реєстрової інформації та реєстрових даних, їх статусу, форм, складу, створення, зберігання та використання; засади створення, ведення, взаємодії, адміністрування, модернізації, реорганізації та ліквідації публічних електронних реєстрів; засади контролю, державного нагляду та відповідальності в сфері публічних електронних реєстрів. [8, ст.2].

Для формування чіткого розуміння того, який вплив чинять правові засади впорядкування електронних публічних реєстрів в Україні слід звернути увагу на ст.26 законопроекту.

Реєстр створюється, коли при регулюванні суспільних відносин, що виникають при вирішенні економічних, соціальних або інших завдань, необхідним є факт реєстрації об'єкта (об'єктів) реєстру, з метою захисту прав і законних інтересів громадян та їх об'єднань, юридичних осіб, територіальних громад, суспільства та держави . [8, ч.1 ст.26].

Правова організація контролю у сфері господарювання, з використанням реєстрів, містить у своєму складі не лише обрання максимально узгоджених вимог до створення, обміну, зберігання, виправлення та формату реєстрових даних, але й – відбір прозоро сформованих інших елементів контрольного середовища.

Наприклад, для організації сумісності діючої в митних органах України системи контролю за переміщенням грузів із загальноєвропейською NCTS елементами контрольного середовища для «електронної митниці» в Україні будуть наступні елементи: заповнення декларації на перевірку та відслідковування проходження документів з наступним повідомленням про результати за принципом «єдиного вікна»; відслідковування переміщення грузів за його номером на усіх стадіях (розгрузка, перевезення, зберігання, митне оформлення); виконання робіт щодо гармонізації документів «Електронної митниці» з вимогами ЄС та введення Єдиного уніфікованого документу (SAD); визначення інтегрованих баз даних задля контролю за боротьбою з контрабандою, ухиленням від сплати мита тощо.

У наукових дослідженнях, присвячених правовій організації контролю у транспортних системах із використанням «цифрових»

технологій обґрунтовано низку положень з метою підвищення ефективності правової організації. Так, О.В.Клепіковою з'ясовано, що організаційно-господарські галузеві повноваження можуть мати характер загальногалузевих або спеціально-галузевих повноважень. Запропоновано виокремлювати у колі спеціально-галузевих повноважень наступні: галузеві регулюючі, галузеві-дозвільні, галузеві-контрольні повноваження, а також галузеві повноваження з управління безпекою. [9, с.30].

Висновок: Відбувається зміна правової організації контролю як прояв цифровізації економіки. Актуалізація проблематики щодо зміни правової організації контролю у сфері господарювання в аспекті прояву цифровізації економіки обумовлена новим курсом підвищення її регуляції. До перегляду концепції дерегуляції економіки в умовах світової кризи 2020 року долучилися країни ЄС, США, Велика Британія. Державна політика України із здійснення державного нагляду (контролю) за формуванням і використанням національних електронних інформаційних ресурсів деталізується та конкретизується галузеві-контрольними повноваженнями відповідних органів та організацій щодо формування та передачі реєстрової інформації про суб'єктів господарювання та їх діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінник О. М. Проблема врегулювання/вирішення конфліктів/спорів в ракурсі соціального спрямування цифрової економіки. *Цифровізація сучасних бізнес-процесів як вектор нової економічної політики* : Зб. матеріал. круглого столу, (м. Сєвєродонецьк, 11 грудня 2019 р.). Сєвєродонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. с.8.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.
4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV (у ред. Закону № 835-VIII від 26.11.2015). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31–32. Ст. 263.

6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 50–51. Стор. 3250. Ст. 2057.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів: Закон України від 14.10.2014 р. № 1701-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. Ст. 2048.

8. Про публічні електронні реєстри: Проект Закону України від 10 вересня 2019 року №2110. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2>

9. Клепікова О. В. Теоретичні проблеми правової організації транспортної системи України : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2019. С.30.

REFERENCES

1. Vinnyk, O. M. (2019). Problema vrehuliuvannia/vyrishennia konfliktiv/ sporiv v rakursi sotsialnoho spriamuvannia tsyfrovoy ekonomiky. *Tsyfrovizatsiia suchasnykh biznes-protseviv yak vektor novoi ekonomichnoi polityky: Zb. material. kruhloho stolu, (m. Sievierodonetsk, 11 hrudnia 2019 r.) - Digitizing Modern Business Processes as a Vector of New Economic Policy: A Roundtable Collection, Sievierodonetsk: vyd-vo SNU im. V. Dalia, 8 [In Ukrainian].*

2. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. (2011). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 13-14, 15-16, 17, art. 112 [In Ukrainian].*

3. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV. (2003). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine, 11, art. 462 [In Ukrainian].*

4. Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.10.1992 r. № 2657-XII. (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 48, art. 650 [In Ukrainian].*

5. Pro derzhavnu reiestratsiiu yurydychnykh osib, fizychnykh osib-pidpriyemtsiv ta hromadskykh formuvan: Zakon Ukrainy vid 15.05.2003 r. № 755-IV (u red. Zakonu № 835-VIII vid 26.11.2015). (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 31–32, art. 263 [In Ukrainian].*

6. Pro zapobihannia ta protydiuu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyschennia: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1702-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 50–51, P. 3250, art. 2057 [In Ukrainian].*

7. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vyznachennia kintsevykh vyhodooderzhuvachiv yurydychnykh osib ta publichnykh diiachiv: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1701-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, art. 2048* [In Ukrainian].

8. Pro publichni elektronni reiestry: Proekt Zakonu Ukrainy vid 10 veresnia 2019 roku № 2110. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2> [In Ukrainian].

9. Klepikova, O.V. (2019). Teoretychni problemy pravovoi orhanizatsii transportnoi systemy Ukrainy. *Doctors thesis*. Kyiv [In Ukrainian].

Шовкопляс Ганна Миколаївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного
розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0003-0313-8606*

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ
ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Наявність розвинутого ринку фінансових послуг є однією із важливіших ознак сучасної ринкової економіки. Тому, ефективне регулювання ринку фінансових послуг є однією із передумов забезпечення надійної та стабільної економічної ситуації кожної країни. В Україні модель регулювання ринків фінансових послуг ще перебуває на етапі становлення, а ті структури, що вже створено та функціонують, потребують додаткових важелів для забезпечення інституційної, операційної та фінансової незалежності.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, фінансова установа, регулювання.

Shovkopljas Hanna

*Ph.D. (Law), Associate Professor, Yaroslav Mudryi National Law
University, Researcher of Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine
ORCID: 0000-0003-0313-8606*